

VAASAN SISÄSATAMAN AK 1123 LUONTOKARTOITUS 2023

RAPORTTI

Vaasan kaupunki, kaavoitus

23.10.2023

SISÄLLYS

JOHDANTO **3**

1. SELVITYSALUE **4**

1.1. SIJAINTI 4

2. ARVIO LAJI-INVENTOINTIEN TARPEESTA KAAVA-ALUEELLA **8**

2.1. AIEMMAT SELVITYKSET 8

2.2. MAASTOKÄYNNIT 2023 8

2.3. LAJI-INVENTOINTIEN TARVE 8

3. TULOKSET **10**

3.1. PESIMÄLINNUSTO 10

3.2. LEPAKOT 12

4. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET MAANKÄYTÖN SUUNNITTELUUN **14**

5. LÄHTEET **15**

Päiväys: 23.10.2023
Raportin laadinta: Laura Lahti, Jan Nyman, Vaasan kaupunki © 2023
Kuvat: Jan Nyman
Kartat: Vaasan kaupunki, kaavoitus © 2023

JOHDANTO

Vaasan sisäsataman asemakaavan ak 1123 kaavatyössä tutkitaan Hietasaaren ja kaupunginrannan kaavamuutosalueeseen kuuluvan osan käyttö- ja kehittämismahdollisuuksia sekä päivitetään asemakaavaa. Osasta kaava-aluetta on laadittu luontokartoitus vuonna 2022, puuttuvasta alueesta laadittiin luontokartoitus vuonna 2023.

Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, johon kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 9 §).

Lisäksi Euroopan unionin luontodirektiivillä (92/43/ETY) ja lintudirektiivillä (79/409/ETY) on luontoarvojen selvittämiseen ohjaava vaikutus maankäytön suunnittelun yhteydessä. Direktiivien tavoitteita on kirjattu luonnonsuojelulakiin sekä metsä- ja vesilakiin.

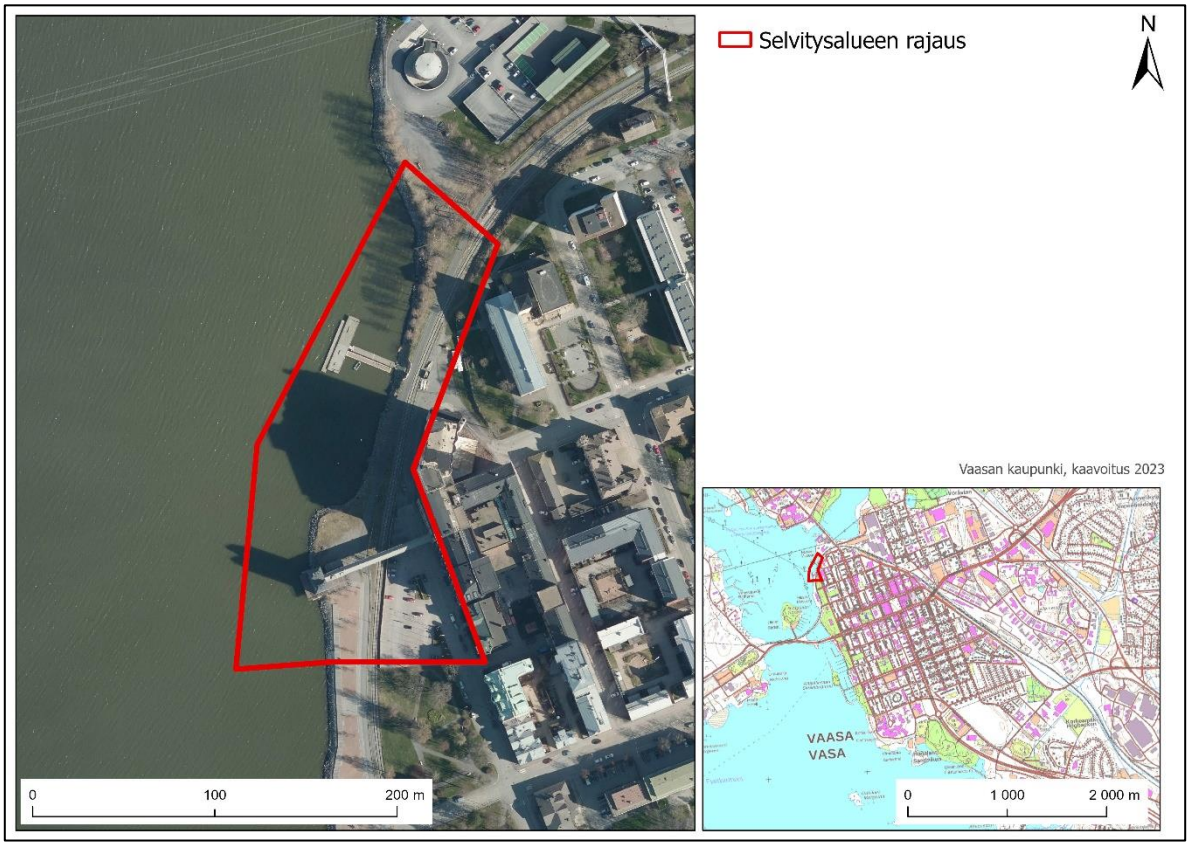
Alueen maastokäyntien yhteydessä vuonna 2023 selvitysalue arvioitiin pienialaiseksi asemakaava-alueeksi. Arvion perusteena on selvitysalueen sijainti rakennetun alueen tuntumassa ja suunnittelualueen pieni kokonaispinta-ala. Yleis- ja asemakaavojen suunnittelua varten laadittavien luontoselvitysten ohjeistuksen mukaan pienialaisen asemakaava-alueen suunnittelu voi koskea esimerkiksi asemakaavamuutosta, uutta asemakaavaa rakennetulle alueelle tai asemakaavan laatimista alueelle, jossa on vain vähän luonnontilaisia alueita. Pienialaisen asemakaavan ollessa suunnittelualueena luontoarvojen selvittämiseen riittää yleensä maastokäynti paikan päällä sekä olemassa olevan tiedon tarkistaminen (Huttunen & Pahtamaa 2002).

Raportin ovat laatineet ympäristöinsinöörit Laura Lahti ja Jan Nyman Vaasan kaupungin kaavoituksesta.

1. SELVITYSALUE

1.1. Sijainti

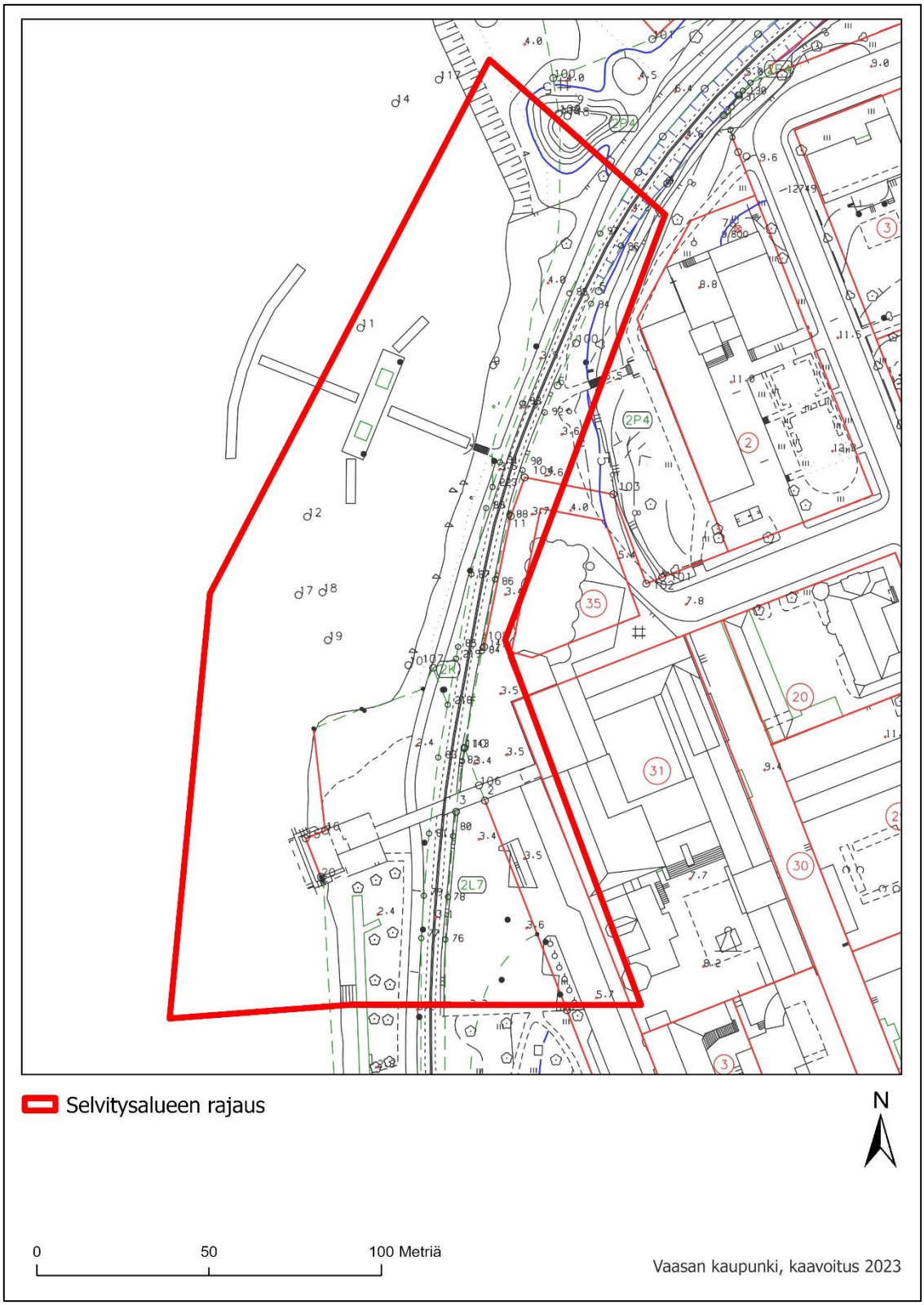
Vaasan Sisäsataman selvitysalue sijaitsee Vaasan keskustassa noin 800 metriä Vaasan torilta luoteeseen. Alue rajautuu pohjoisessa Vaasan sähkön tonttiin, idässä Rantakatuun, etelässä Sisäsataman puistoalueeseen ja lännessä mereen. Selvitysalueen pinta-ala on noin 2 hehtaaria. Alueen rajaus on esitetty kartoilla 1–4.

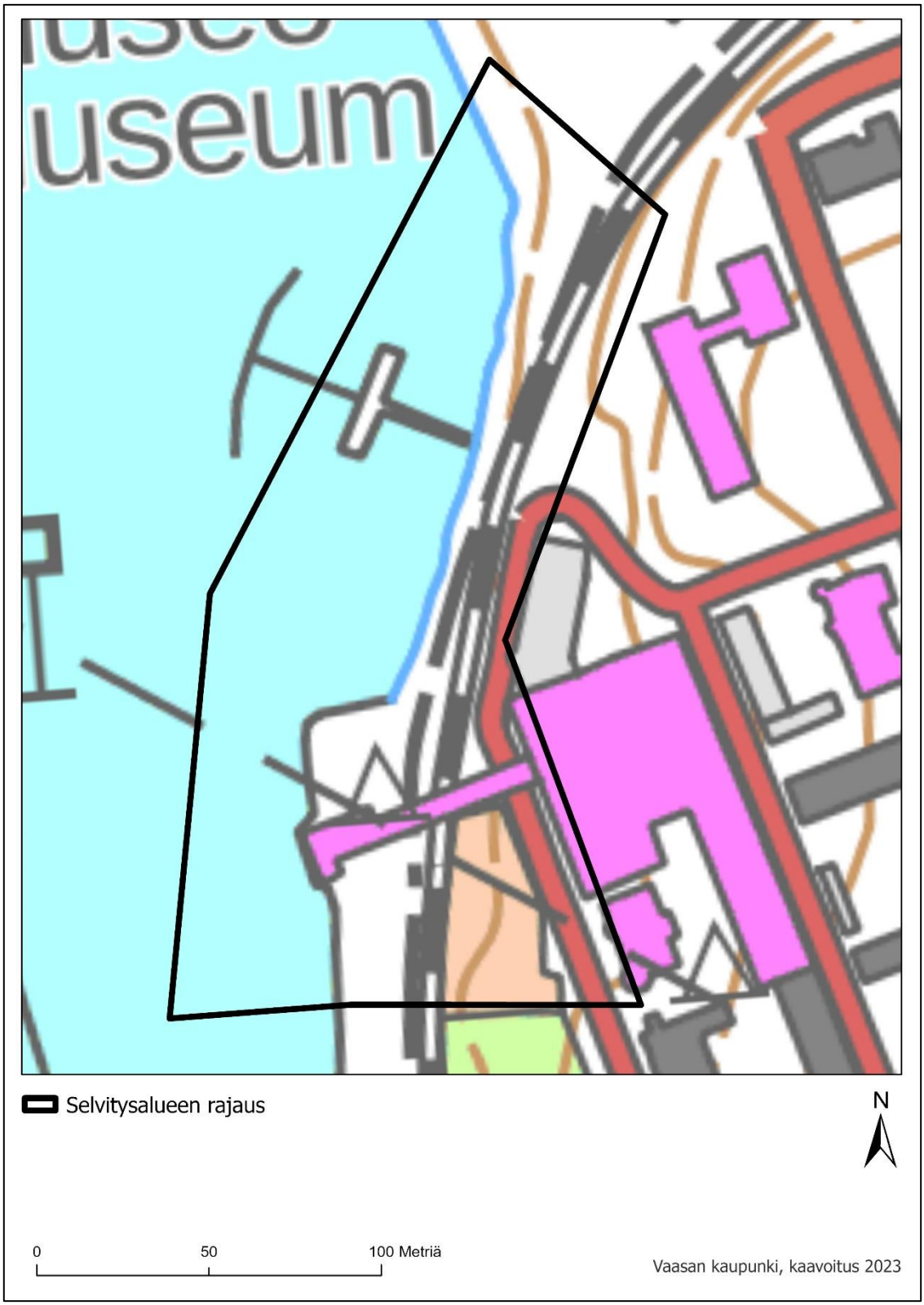
Kartta 1. Selvitysalueen sijainti.

Kartta 2. Selvitysalue ilmakuvassa esitettynä.

Kartta 3. Selvitysalue pohjakartalla esitettynä.

Kartta 4. Selvitysalue peruskartalla esitettynä.

2. ARVIO LAJI-INVENTOINTIEN TARPEESTA KAAVA-ALUEELLA

2.1. Aiemmat selvitykset

Selvitysalueelta ei ole tehty aikaisemmin asemakaavatasoista luontoselvitystä, mutta alue on sisältynyt Vaasan keskustan osayleiskaavaa varten tehtyyn luontoselvitykseen vuonna 2014.

2.2. Maastokäynnit 2023

Maastokäyntien esitietoina seuraavia lähteitä:

- Suomen Lajitietokeskuksen viranomaisportaalin havainnot
- Vaasan kaupungin luontotietokannan havainnot vuosilta 2008–2023
- Vaasan kaupungin metsäsuunnitelman kuviotiedot 2020–2030

Sisäsataman selvitysalueelle tehtiin yhteensä 8 maastokäyntiä ajalta 2.5.–4.9.2023. Maastokäynneillä todettiin, että selvitysalue sijaitsee kauttaaltaan rakennetussa ympäristössä.

2.3. Laji-inventointien tarve

Liito-orava

Selvitysalueella ei ole metsää, missä voisi sijaita liito-oravan lisääntymis- tai levähdyspaikkoja. Liito-oravat eivät käytä selvitysaluetta liikkumiseen, sillä alueella ei sijaitse puustoisia yhteyksiä, joita liito-oravat voisivat käyttää kulkuyhteyksinä eri elinpiirien välillä. Edellä mainittujen asioiden vuoksi liito-oravakartoitusta ei katsottu aiheelliseksi tehdä.

Pesimälinnusto

Vaasassa vuosina 2004–2021 linnustoselvityksistä kerätyn tiedon perusteella arvioitiin, että alueen pinta-ala ja habitaatit huomioiden pesimälinnuston lajimäärä jää tällaisilla alueilla vähälajiseksi. Pesimälinnustokartoitus päätettiin kuitenkin tehdä selvitysalueelle maastokaudella 2023.

Lepakot

Lepakkokartoituksen tarpeen ja mitoituksen arviointi tehtiin Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksen mukaisesti, jolloin huomioitiin tiedon käyttötarkoitusta, halutun tiedon tarkkuutta ja alueen otollisuutta lepakoille (*taulukko 1.*).

Vaasan kaupunki on teettänyt lepakkokartoituksia vuodesta 2008 alkaen. Lepakkokartoitusten ohjeistuksen mukaan laajat pelto- ja hakkuualueet sekä taimikot voidaan jättää inventointien ulkopuolelle, koska näitä alueita lepakot karttavat (Hagner–Wahlsten 2007).

Aiemman tiedon perusteella lepakoiden esiintymisen todennäköisyys arvioitiin suunnittelualueella pieneksi ja asemakaavan haitallisten vaikutusten olevan pieniä tai epätodennäköisiä lepakoiden kannalta. Lepakkokartoitus päätettiin tehdä selvitysalueelle maastokaudella 2023.

Taulukko 1. Lepakkokartoituksen tarpeen ja tarkkuuden arviointi (SLTY ry.)

Vaikutus lepakoihin	**Lepakoiden esiintymisen todennäköisyys**			
	Korkea	**Kohtalainen**	**Pieni**	**Epätodennäköinen**
Suuri vaikutus	tarkka selvitys	tarkka selvitys	esiselvitys, jossa arvioidaan tarve	seurataan tilannetta
Kohtalainen vaikutus	tarkka selvitys	tarkka selvitys	esiselvitys, jossa arvioidaan tarve	seurataan tilannetta
Pieni vaikutus	tarkka selvitys	esiselvitys, jossa arvioidaan tarve	taustatiedot, arvioidaan tarve, seurataan	harkitaan seuraamista
Ei odotettua vaikutusta	taustatiedot, arvioidaan tarve, seurataan	ei vaatimuksia, voidaan seurata	ei vaatimuksia, voidaan seurata	ei vaatimuksia

Viitasammakko

Selvitysalueella ei sijaitse viitasammakoille soveltuvia kutualueita, kuten lampia tai ojia. Tämän vuoksi erillistä iltayöstä tehtävää viitasammakkokartoitusta ei tehty.

3. TULOKSET

3.1. Pesimälinnusto

Pesimälinnusto selvitettiin atlasmenetelmällä, jonka tuloksena saatiin alueella havaituista lintulajeista pesimisvarmuusindeksit (Väisänen, Lammi & Koskimies 1998). Pesimisvarmuusindeksit on luokiteltu seuraavasti:

1. *Havaittu pesimäaikana, ei todennäköisesti pesi alueella*
2. *Mahdollinen pesintä (havaittu yksittäinen lintu tai lintupari kerran sopivassa pesimäympäristössä*
3. *Todennäköinen pesintä (pysyvä reviiri, lintu rakentamassa pesää, varoittelemassa, hyökkäilemässä, näyttelemässä siipirikkoa)*
4. *Varma pesintä (nähty pesä, havaittu linnun menevän pesään tai lähtevän pesästä, nähty juuri lentokykyiset poikaset tai untuvikot, emo kantamassa ruokaa, hautova emo, poikasten ääntelyä pesässä)*

Selvitysalueelta pyrittiin löytämään erityisesti EU:n lintudirektiivin liitteen I lintulajit (79/409/ETY) ja Suomen uhanalaisuusluokituksen lintulajit (Hyvärinen, Juslén, Kemppainen, Uddström & Liukko 2019). Linnustokartoituksen maastotyöt teki ympäristöinsinööri Jan Nyman Vaasan kaupungin kaavoituksesta.

Linnustokartoitukset tehtiin varhaisina aamun tunteina 2.5., 22.5., 6.6., 9.6. ja 16.6.2023. Havaittujen lajien kokonaismäärä selvitysalueen tuntumassa oli 13. Näistä viiden lajin pesimisvarmuusindeksi viittasi pesintään selvitysalueella (pesimisvarmuudet 3–4). Lajisto koostui tavanomaisista kaupungeissa pesivistä lintulajeista. Näitä ovat västäräkki, varpunen ja pikkuvarpunen. Alueella havaittiin lisäksi meriharakka, nauru- ja kalalokki, kalatiira, kesykyyhky, tervapääsky, sinitiainen ja varis, mutta nämä lajit eivät pesineet selvitysalueella.

Pesimälajeissa ei ollut Euroopan unionin lintudirektiivin liitteen I (79/409/ETY) lajeja. Suomen uhanalaisuusluokituksen lintulajeista alueella tavattiin erittäin uhanalaiseksi (EN) määritelty varpunen ja silmälläpidettäviksi (NT) luokiteltu västäräkki (Hyvärinen ym. 2019). Selvitysalueen pesimälinnustoselvityksen tulokset on koottu taulukkoon 2.

Taulukko 2. Selvitysalueen pesimälinnusto kesällä 2023. Taulukossa käytetyt lyhenteet: Pesimisvarmuusindeksit 1 = havaittu alueella, ei todennäköisesti pesi alueella, 2 = mahdollinen pesintä, 3 = todennäköinen pesintä, 4 = varma pesintä. Suomen uhanalaisuusluokitus: EN = erittäin uhanalainen, NT = silmälläpidettävä laji.

Laji	**Tieteellinen nimi**	**Pesimisvarmuusindeksi**	**Suojeluluokitus**
Västäräkki	*Motacilla alba*	3	**NT**
Kivitasku	*Oenanthe oenanthe*	3	
Pajulintu	*Phylloscopus trochilus*	3	
Varpunen	*Passer domesticus*	3	**EN**
Pikkuvarpunen	*Passer montanus*	3	
Lajeja yhteensä	**5**	**5**	**2**

Kuva 1. Kivitasku pesi selvitysalueella. Kuvassa nuori lintu.

3.2. Lepakot

Lepakot ovat olleet rauhoitettuja Suomessa jo vuodesta 1923 lähtien. Nykyinen suojelu perustuu Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteeseen IV (a). Suomessa EU:n luontodirektiiviä toteuttaa luonnonsuojelulain 78 §, jonka nojalla luontodirektiivin liitteessä IV (a) määriteltyjen eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty.

Suomessa kaikki vakituisesti tavattavat lepakkolajit kuuluvat luontodirektiivin liitteen IV (a) lajeihin. Lisäksi lepakot ovat rauhoitettuja luonnonsuojelulain 69 § ja 70 § nojalla, minkä vuoksi niiden tahallinen pyydystäminen, tappaminen tai häiritseminen on kielletty.

Selvitysalueiden lepakkokartoitus tehtiin reittikartoitusmenetelmällä. Tätä menetelmää käytettäessä selvitysalue inventoidaan vähintään kolme kertaa maastokauden aikana etukäteen suunnitellun reitin mukaan. Reitin tulee kattaa mahdollisimman tarkasti lepakoiden käyttämät alueet kuten metsät, puistot ja rakennetut alueet. Lisäksi reitin tulee kulkea alueen eri biotooppien halki lukuun ottamatta laajoja pelto- ja hakkuualueita sekä taimikoita. Reitti suunnitellaan kulkemaan esimerkiksi polkuja pitkin, jolloin kartoituksen toistettavuus on helpompaa jatkossa. Lepakkokartoitusreitti on havainnollistettu kartalla 5. (Hagner–Wahlsten 2007.)

Lepakkokartoituksen maastotyöt tehtiin kolmena iltana 9.8., 30.8. ja 4.9.2023. Kartoitusiltoina sääolot olivat ohjeistuksen mukaiset. Kartoitusohjeistuksen mukaan inventointi tulee tehdä vähintään +5 celsiusasteen lämpötilassa, jotta lepakoiden ravintoeläimet eli lentävät hyönteiset olisivat ilmassa. Sateisessa, tuulisessa ja viileässä säässä lepakot eivät ole aktiivisia. (Hagner-Wahlsten 2007, Sierla ym. 2004.) Elokuun ja syyskuun lepakkokartoituksessa ei havaittu lepakoita selvitysalueella, alueen ulkopuolelta havaittiin yksi ohilentävä pohjanlepakko.

Kartta 5. Lepakkokartoitusreitti.

4. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET MAANKÄYTÖN SUUNNITTELUUN

Selvitysalueelle tehtiin luontokartoitus maastokauden 2023 aikana. Luontokartoituksen taustalla on maankäyttö- ja rakennuslaki, jonka 9 § velvoittaa tekemään riittävät selvitykset ennen maankäytön suunnittelua. Maankäyttö- ja rakennuslain lisäksi EU:n luontodirektiivi (92/43/ETY), lintudirektiivi (79/409/ETY) sekä luonnonsuojelu-, metsä- ja vesilaki ohjaavat luontoselvityksen laadintaa.

Maastokartoituksen perusteella voidaan esittää seuraavat huomiot alueen luonnonoloista:

- Alueen luontokartoituksessa ei löydetty luonnonsuojelu-, metsä- tai vesilailla suojeltuja luontotyyppejä tai muita erityisen tärkeitä elinympäristöjä.
- Suomen uhanalaisuusluokituksen lintulajeista alueella havaittiin erittäin uhanalainen (EN) varpunen ja silmälläpidettävä (NT) västäräkki. Molempien lajien pesimäkanta on uhanalaisluokituksesta huolimatta vakaa tällä hetkellä Suomessa.
- Selvitysalueelta ei löytynyt liito-oravalle soveltuvaa elinympäristöä. Maankäytön muutoksilla ei arvioida olevan haitallista vaikutusta liito-oravan kulkureiteille.
- Alueen lepakkokartoituksessa ei havaittu lepakoita eikä luonnonsuojelulain mukaisia lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.
- Maastoinventointien perusteella arvioitiin, että selvitysalueella ei esiinny muita Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV (a) nisäkäs- ja matelijalajeja eikä sammakkoeläimiä (viitasammakko).

Luontokartoitus laadittiin asemakaavoituksen pohjatiedoksi vuonna 2023. Luontokartoituksen tietoja voidaan jatkossa hyödyntää asemakaavan suunnittelussa sekä asemakaavan toteutumisen jälkeen tehtävässä seurannassa.

5. LÄHTEET

Huttunen, A. & Pahtamaa, T. 2002. Luontoselvitykset yleis- ja asemakaavoissa. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen moniste. Oulu 2004.

Hagner–Wahlsten, N. 2007. Lepakot ja maankäytön suunnittelu. Koulutustilaisuus Vaasassa 8.5.2007.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus–Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004. Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Suomen ympäristö 742. Ympäristöministeriö. Helsinki 2004.

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille.

Valkama, Jari, Vepsäläinen, Ville & Lehikoinen, Aleksi 2011: Suomen III Lintuatlas. – Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. <http://atlas3.lintuatlas.fi> (viitattu [8.3.2021]) ISBN 978-952-10-6918-5.

Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998. Muuttuva pesimälinnusto. Otava, Helsinki. 567 s.